

רשימות חוברת מז

בס"ד.

פתח דבר

לקראת ש"ק פרשת בהעלותך, הננו מוציאים לאור מאוצר רשימותיו של כ"ק אדמו"ר זי"ע שרשם לעצמו — מענה להר"ר שניאור זלמן שמוטקין (מט' אדר תרצ"ט) אודות מ"ש בתו"א ד"ה בכ"ה בכסלו בענין הדלקת המנורה בביהמ"ק.

יש לציין, שתוכנו של מכתב זה מופיע (בפרטיות יותר) בא' הפרקים שברשימה דמנורה ("הדלקת הנרות, תרצ"ט. פאריז" — י"ל בעזה"י בפ"ע), שכותרתו "השיטה בד"ה בכ"ה בכסלו בתו"א" (ומשם נלקחו חלק מהפענוחים כאן).

לתועלת הלומדים, למען ירוץ בו הקורא, הנה, לאחר העתקת הרשימה בלשון אדמו"ר בעצמו בכתי"ק, בא גם פיענוח ותיבות-קישור המשולבים בין דברי הרב, וכן ציוני מראי מקומות הבאים בשוה"ג, שנערכו ע"י המו"ל, בדרך אפשר ועל אחריותם בלבד, ובפרט שעמקו וכו' דברי רבינו, כנודע.

מערכת „אוצר החסידים"

עש"ק פ' בהעלותך, ה'תשנ"ו

ברוקלין, נ.י.

ש"ז שמוטקין. ורשא.
ט' אדר, צ"ט.

בתו"א ד"ה בכ"ה בכסלו "שבה"ע מדליק כל הז"נ ובבקר בשעת הטבת ב"נ הי' מדליק נר הו' אחר הטבתו ואח"כ מדליק נר הז"נ, הי' הסדר כן?

הנה עוד לכאורה צ"ע שבתחלת הדרוש כתב ב"פ שביום לא הי' מדליק אלא נר הו'.

והנה באוה"ת נדפס ג"כ דרוש זה עם הג' ומוכרח שם שאין כאן ט"ס.

והנה בסדר הטבת והדה"נ יש כמה שיטות. ודרוש זה הוא כמ"ד מו"מ היתה המנורה מונחת, וכמוש"כ שנר המערבי הוא נר ו' (משא"כ למ"ד צו"ד מונחת נהמ"ע הוא נר האמצעי וכדאיתא מנחות צח:), וכפי' הרשב"א (בשו"ת שט' עט') והרמב"ן (שבת כב: ופי' עה"ת שמות כו' כ') שפי' דלמ"ד מו"מ מונחת (וע"פ שיטת הש"ס ביומא — דאליבי' קאי פה — דפליג אמתניתין דתמיד, לפי"ד הרשב"א) היו מדליקין ביום ב"נ מזרחיות. ולכאורה גם דעת תוד"ה ולהטיב (יומא עא.) כן הוא. ויעוין תוד"ה ממנה (מנחות פו:) בסופו "ושמא הא דתקון וכו'" — ובלאה"כ עכצ"ל דהתוס' ביומא פליג אתוס' דמנחות בפיה"מ דתמיד —

ואין להקשות דא"כ מאי דוחקי' דתוס' יומא לומר דבימי שמעון הצדיק נישנית משנה זו, כיון דגם אח"כ היו דולקין ב"נ כל היום, וא"כ הי' צריך להטיב את הנרות — ל' רבים דוקא — וע"כ דס"ל דרק נר א' היו מדליקין כשפסק הנס

די"ל, דהא לכ"ע נהמ"ע הי' מדליקו בבוקר, ובכ"ז לא אישתמיט בכ"מ לומר דמשונה נהמ"ע משאר הנרות דמחויב להטיבו ב"פ בכ"י (ועיינן שו"ת רשב"א הנ"ל), וע"כ דאין חיוב בהטבה שני' ויכול להדליק בפתיחה ישנה וכה"ג, וא"כ י"ל כן גם בב' נרות להתוס', ולכן תי' דהי' בזמן הנס שהיו דולקין בלי הפסק מערב עד ערב, וק"ל.

ואתי בפשיטות, דמטעם שהי' הנס בב' נרות דוקא הוכרחו להדליק — כשפסק הנס — ג"כ ב"נ, וכהרמב"ן ורשב"א הנ"ל.

ואין להקשות דהא פסק ביד (ביה"ב פ"ג יב' ח') כמ"ד צו"ד

מונחת. חדא דאו"א דא"ח, ואין התו"א ס' פסקי דינים, וכמו שמפרש כאן הסדר אליבא דאבא שאול אף שהלכה כחכמים (יד תמידין ומוספין פ"ו ג' ד'. ועיין באוה"ת דרוש זה רס"ג). ועוד דהא י"ח על הרמב"ם בזה (עיינן השגות הראב"ד), ורבים הקשו על פסק זה, ואכמ"ל.

והא דבראש הדרוש כתב שרק נר ו' הי' מדליק ביום, הוא מפני דאין חיוב בהדלקת נ"ז מצ"ע, ואינו אלא כדי שיהא שם נהמ"ע על נר ו', וכמ"ש בהנ"ל. והוא ממש כלי' הכתוב, תו"כ, ש"ס וכו', שבכ"מ מדובר רק ע"ד נר א' לבד, אלא שגילה התנא דתמיד ספ"ג שבמילא צריך להדליק ג"כ נר שהוא מזרחי לו ופשוט.

עוד יש לדייק בל' הדרוש שהסדר הי': הטבת נר ז', ו', הדלקת נר ו', ז'. והטעם דכי נכנס להיכל לקיים הטבת ב"נ, בז' פגע ברישא, ואין מעבירין על המצות ומטיבו (עיינן רש"י ד"ה שבת כב:) — והרי מצות ההטבה שוה בנר ו' וז'.

והסדר בהדלקתם להיפך י"ל:

(א) כשגמר מצות ההטבה עומד אצל נר ו' ולכן מדליקו תחלה. ואין לערב שני החיובים דהטבה והדלקה.

(ב) חיוב ההדלקה ביום הוא רק בנר הו' דעלי' קאי קרא להעלות נ"ת. והדה"נ הו' הוא לגילוי מילתא למפרע דנר ו' הוא נהמ"ע, ולכן מקיים תחלה גוף המצוה.

(ג) מקרא ילפינן דנהמ"ע הוקבע להדליק ממנו שאר הנרות, ולכן גם בבקר מהדרינן לעשות כן, אף שעיקר הלמוד הוא על ביה"ע (תמיד ו' א').

להר' שניאור זלמן שמוטקין*. ורשא.
ט' אדר, תרצ"ט.

א. במענה לשאלתו ע"ד מ"ש אדה"ז בתו"א ד"ה בכ"ה בכסלו:
"שבין הערביים מדליק כל הז' נרות, ובבקר בשעת הטבת שתי נרות
הי' מדליק נר הששי אחר הטבתו ואח"כ מדליק נר הז'" — היכן
הוא המקור שהי' הסדר כן?

הנה עוד לכאורה צ"ע שבתחלת הדרוש כתב ב"פ שביום לא
הי' מדליק אלא נר הו"ז — דלא כמ"ש בהמשך הדרוש שמדליק נר הו'
וגם נר הז'.

ואין לומר שיש בזה איזה טעות הדפוס, דהנה, באוה"ת³ נדפס
ג"כ דרוש זה עם הגהות, ומוכרח שם שאין כאן טעות סופר.

ב. ולבאר זה יש להקדים — דהנה, בסדר הטבת והדלקת הנרות
יש כמה שיטות⁴.

ודרוש זה הוא כמ"ד מזרח ומערב היתה המנורה מונחת, וכמו
שכתב בהתחלת הדרוש⁵ שנר המערבי הוא נר ששי (ממערב למזרח,

(* "בן הרה"ח כו' ר' דובער משה ז"ל .. דר בוארשא .. בסוף ימיו הי' מסחרו בספרים,
הו"ל .. הוצאה חדשה ומתוקנת של התו"א [בשנת תרצ"ט — ראה ע"ד הוצאה זו .. ברשימת
דפוסי התו"א הוצאה ד]. בשלהי שנת תש"ב נספה בווארשא. הי"ד" (לשון רבינו בהערותיו
למכתב אדמו"ר מהוריי"צ אליו "אודות הספר תורה אור" — נדפס בהוספות לתו"א (קמא,
ב)).

1) וישב כט, ג. — בהבא לקמן ראה גם מכתב רבינו באג"ק ח"ג ס"ע רכח ואילך (וראה
גם אג"ק חט"ז בסופו. חי"ט ע' קיד). לקו"ש ח"ח ע' 48 בשוה"ג.

2) ושם (כט, א): "בלילה הי' מדליק כל הז' נרות, ולמחר מדשנם ומטיבם, ולא הי' מדליק
אלא נר המערבי שהוא נר הששי .. בלילה שהוא זמן החשך הי' צריך להאיר את כל הז' נרות
.. משא"כ ביום הי' די בהדלקת נר הו' כו".

3) וישב רעח, ב ואילך ("לשון התו"א עם הגהות").

4) ראה גם אנציק' תלמודית ערך הדלקת הנרות והטבת הנרות. וראה מכתב רבינו באג"ק
ח"ג שם: "במ"א* הארכתי בכיזור אופן הנחת המנורה הטבת הנרות והדלקתן, ובפרט לדעת
הרמב"ם וכו'".

5) נעתק לעיל בהערה 2.

(* כנראה הכוונה לרשימה דמנורה ("הדלקת הנרות, תרצ"ט. פאריז" — י"ל בעוה"י ב"פ"ע).

ונקרא "מערכי" ביחס לנר הז' שהוא היותר מזרחי⁶), שזהו למ"ד מזרח ומערב היתה המנורה מונחת (משא"כ למ"ד צפון ודרום היתה המנורה מונחת — נר המערבי הוא נר האמצעי, וכדאיתא במנחות צח, ב'), וכפירוש הרשב"א (בשו"ת שלו ח"א סי' שט"ז⁸ וסי' עט"ו⁹) והרמב"ן (שבת כב, ב, וכן בפירושו עה"ת שמות כז' כ"ו¹⁰) שפירושו המשנה דתמיד¹¹ "נכנס ומצא שתי נרות מזרחיים .. מדשנן ומדליקן", דקאי למ"ד מזרח ומערב היתה המנורה מונחת, שלמ"ד זה (וע"פ שיטת הש"ס ביומא¹² בסדר המערכה — דאליבי' קאי אדה"ז פה¹³ — דפליג אמתניתין דתמיד, לפי דעת הרשב"א¹⁴ וס"ל שיש הפסק

(6) ראה פרש"י שבת כב, ב: "נר מערבי, השני של מזרח".* ועד"ז ברשב"א ורמב"ן דלקמן (ודלא כהשיטות שהוא נר היותר מערבי, הסמוך לקדש הקדשים).

(7) ושם: "תנו רבנן מזרח ומערב היו מונחין, דברי רבי. רבי אלעזר בר' שמעון אומר צפון ודרום. מ"ט דרבי .. מדכתיב בנר מערבי יערוך אותו .. לפני ה', מכלל דכולהו לאו לפני ה' .. ור' אלעזר בר' שמעון .. דמצדד להו אצדודי, דתניא אל מול פני המנורה יאירו שבעת הנרות, מלמד שהיו מצדדין פניהם כלפי נר אמצעי".

(8) ושם: "תנן בתמיד .. נכנס ומצא שתי נרות מזרחיים .. מדשנן ומדליקן כו', פירוש משנה זו כרבי דאמר .. מנורה מזרח ומערב היתה מונחת, והראשון שבצד מזרח קרוי מזרח, והשני לו מערבי, לפי שהוא מערבי לראשון, וכנגד החמש נקראו אלו השנים מזרחיים, ולפי שאין השני מערבי אלא בהצטרפות הראשון ע"כ צריך שיהא גם המזרחי דולק תמיד כדי שיהא השני שהוא לפני ה' נקרא מערבי".

(9) כ"ה (הציון לסש"ט לפני סע"ט) בכסף משנה הל' תמידין ומוספין פ"ג הי"ב. וראה תויו"ט תמיד ספ"ג ש"בכוונה הקדים .. סי' ש"ט .. כי זו שבסימן ע"ט נכתב לבאר זו שבסי' ש"ט".

(10) בשבת שם, לאחר שמיסק ש"למ"ד מזרח ומערב היו עומדין קרי נר מערבי .. השני של מזרח", מביא המשנה דתמיד ע"ד הדלקת שתי נרות מזרחיים, ומפרש "טעמא דמלתא לפי שאין השני שבמזרח נקרא מערבי אא"כ דולק לו נר אחר מזרחי שהוא עושה לזה שבצדו מערבי, לפיכך הוא מדליק את המזרחי כדי שיהא השני מערבי לפני ה'". ובפי' עה"ת שם: "במסכת תמיד שנינו .. וסתם משנה זו כדברי רבי שאמר בנרות מזרח ומערב היו מונחין, ולדעתו נר מערבי הוא השני, ונקרא מערבי לפי שהוא מערבי לראשון. ולפי שהוא צריך להדליק נר מערבי לקיים בו לפני ה' תמיד, צריך להדליק המזרחי, שאין השני נקרא מערבי עד שיהא זה מזרחו אצלו".

(11) ספ"ג.

(12) יד, ב ואילך. לג, ב.

(13) בדרוש זה, שכתב (כט, ב) "והנה כתיב ובהעלות אהרן את הנרות בין הערביים יקטירנה, וכן בבוקר בהטיבו את הנרות יקטירנה, בהעלות והדר יקטירנה, וכן בבוקר, וכמ"ש בסדר המערכה הטבת שתי נרות קודמת לקטורת".

(14) ושם (סי' שט), לאחר שכתב שהמשנה דתמיד היא "כרבי דאמר .. מנורה מזרח

(* וראה אג"ק שם הטעם שרש"י מדגיש שהוא השני (ממזרח למערב), ואדה"ז מדגיש שהוא השני (ממערב למזרח).

בין ה' לב' בהטבת הבוקר) היו מדליקין ביום ב' נרות מזרחיות, וכמו שכתב אדה"ז שהי' מדליק לא רק נר הו' אלא גם נר הז' (שהם ב' נרות מזרחיות),

כי, כדי לקיים מש"נ בנר מערבי "תמיד" (שלכן צריך להדליקו גם בבוקר)¹⁵ — צריך להדליק לא רק נר הו' (נר המערבי עצמו), אלא גם נר הז', לפי שאין נר הו' נקרא מערבי אא"כ ישנו נר מזרחי ממנו, נר הז'.

ג. ולכאורה גם דעת תוד"ה ולהטיב (יומא עא, א) כן הוא (שמדליק ביום ב' נרות מזרחיות) — דכתב ש"בימי שמעון הצדיק (שבדרך נס "הי' נר מערבי דולק" כל היום)¹⁶ היו דולקין אותן שתי נרות מזרחיות עד הערב". ומסתבר לומר שגם כשפסק הנס היו מדליקין ביום אותן שתי נרות מזרחיות.

ויעוין תוד"ה ממנה (מנחות פו, ב) בסופו: "ושמא הא דתקון וכו' שלא לשנות מכמות שהי' בשעה שהנס קיים בימי שמעון הצדיק", שמזה משמע לכאורה שגם כשפסק הנס היו מדליקין שתי נרות מזרחיות, כמו שהיו שתיהם דולקים בשעה שהנס קיים. אבל, מהמשך דברי התוס' שמביא גם המשנה דתמיד רפ"ו שבה נאמר "מדשן את המזרחי ומניח את המערבי דולק"¹⁷, מוכח להדיא שהי' מדליק בבוקר רק נר א'¹⁸. — ובלאו הכי, עכצ"ל דהתוס' ביומא פליג אתוס' דמנחות בפירוש המשנה דתמיד, שהרי במנחות כתב ש"מניח את אלו" (שתי נרות

ומערב היתה מונחת" (כנ"ל הערה 8), ממשיך: "ומ"מ תנא דמתניתין דהכא פליג אתנא דסדר יומא, דאילו להאי תנא משמע דלא מפסיקין בשום עבודה בין הטבת חמש נרות להטבת שתי נרות בהטבת הבקר, דאילו כן, היכי קתני מדשנן ומדליקין ואח"כ מדשן את השאר, אדרבא, תחלה הי' לו לדשן את השאר ואח"כ ידשן וידליק אלו השנים מזרחיים, וכמו שאמרו בפ"ק דיומא בבקר בבקר בהיטיבו את הנרות יקטירוהו בעידן הטבה תהא מקטירי קטרת, ואוקימנא שקטרת בין הטבת חמש נרות להטבת שתי נרות והטבת חמש נרות קודמת להטבת שתי נרות, כדאמר התם בפרק אמר להם הממונה (לג, ב), ומאי טעמא עביד הטבת חמש נרות ברישא נעביד הטבת שתי נרות ברישא, כיון דאתחיל לי' עביד לי' רובא, אלא משמע דתנא דתמיד ותנא דסדר יומא פליגי כו".

(15) ראה ספרי ר"פ בהעלותך ("לפני ה' תמיד, שיהא נר מערבי תדיר"). תו"כ עה"פ אמור כד, ב ("להעלות נר תמיד, שיהא נר מערבי תדיר") — הובאו ברמב"ן עה"ת שם.
(16) יומא לט, א.

(17) היינו, שמפרש שגם משנה זו קאי בהטבה של בוקר (אלא שתחילה מניח שתיהם דולקים עד לאחר דם התמיד (כדלקמן), ואח"כ מדשן את המזרחי ומניח רק את המערבי דולק), ודלא כדעת הרשב"א שמשנה זו היא בהטבה של בין הערביים.

(18) ובאג"ק שם: "ל שהוא רק אליבי דפי' הקונטרס דבי' שקו"ט, ורש"י הרי ס"ל (בשבת כב, ב, ובמנחות פו, ב. פח, ב) דרק בנר א' הי' הנס.

מזרחיות) דולקים "עד לאחר דם התמיד" בלבד, היינו, שגם בשעת הנס הי' רק נר א' דולק עד הערב, וכיומא כתב ש"היו דולקין אותן שתי נרות מזרחיות עד הערב".]

ואין להקשות דא"כ מאי דוחקי' דתוס' יומא לומר הטעם שתנא¹⁹ (בסדר עבודת יוה"כ) "נכנס להקטיר קטורת של בין הערביים ולהטיב את הנרות", "ולא תנא להדליק את הנרות שהיתה בין הערביים, אבל הטבה בצפרא הואי", "דדילמא בימי שמעון הצדיק נישנית משנה זו", שאז "היו דולקין .. שתי נרות מזרחיות עד הערב, והי' צריך להטיב אותם ברישא ואח"כ הי' עושה הדלקה, ולהכי נקט ולהטיב את הנרות ולא קתני להדליק, משום דהטבה היתה קודם" — הרי ע"פ הנ"ל אין צורך לדחוק שנשנית בימי שמעון הצדיק דוקא, כיון דגם אח"כ (כשפסק הנס) היו דולקין ב' נרות כל היום, וא"כ הי' צריך תחילה להטיב את הנרות — לשון רבים דוקא, ב' הנרות. וכיון שהתוס' נדחק לפרש המשנה "להטיב את הנרות" לשון רבים בימי שמעון הצדיק דוקא, ע"כ צ"ל דס"ל דרק נר א' היו מדליקין כשפסק הנס — דיש לומר, שגם כשפסק הנס היו מדליקין שתי נרות, ואעפ"כ הוכרח התוס' לתרץ המשנה בזמן הנס דוקא:

דהא לכולי עלמא נר המערבי שנאמר בו "תמיד" הי' מדליקו (כשפסק הנס) גם בבוקר²⁰, ובכל זאת לא אישתמיט בכ"מ לומר דמשונה נר המערבי משאר הנרות דמחוייב להטיבו (עוד הפעם, לפני הדלקתו בין הערביים) ב"פ בכל יום (ועיין שו"ת רשב"א הנ"ל²¹), וע"כ צ"ל דאין חיוב בהטבה שני' (קודם הדלקתו בין הערביים), ויכול להדליק בפתילה ישנה וכה"ג.

וא"כ י"ל כן גם בב' נרות מזרחיות להתוס', דכיון שכבר הטיבם לפני הדלקתם בבוקר, אין חיוב להטיבם שנית קודם הדלקתם בין הערביים, ויכול להדליקם בפתילה ישנה.

וכיון שכן, יוקשה מ"ש במשנה בכניסה דבין הערביים "להטיב את הנרות" (משום ש"הי' צריך להטיב אותם ברישא ואח"כ הי' עושה

19) במשנה (שם ע, א).

20) כנ"ל ס"ב ובהערה 15.

21) ושם (סי' עט): "אם תאמר שידשן פעם שני' .. זה לא נשמע מעולם, ולא נזכר בשום

מקום שידשן .. פעמיים כו'".

הדלקה"), הרי אין חיוב להטיבם שנית בין הערביים כיון שכבר הטיבם בבוקר? — ולכן תירצו התוס' דהי' בזמן הנס, שהיו דולקין שתי הנרות בלי הפסק מערב עד ערב, שאז לא הטיבום בבוקר, ולכן הי' צריך להטיב אותם בין הערביים. וק"ל.

ועפ"ז אתי שפיר שגם לדעת התוס' היו מדליקים ביום שתי נרות מזרחיות, ואתי בפשיטות, דמטעם שהי' הנס (דנר מערבי) בב' נרות דוקא, הוכרחו להדליק — כשפסק הנס — ג"כ ב' נרות, וכהרמב"ן ורשב"א הנ"ל (ס"ב), שאין נר השני ממזרח נקרא נר מערבי עד שיהא נר מזרחי אצלו.

ד. ואין להקשות על זה שכתב אדה"ז בדרוש זה שהי' מדליק נר ו' וז', שזהו כמ"ד מזרח ומערב היתה המנורה מונחת (כנ"ל), דלכאורה תמוה, הא פסק ביד (הל' בית הבחירה פ"ג הי"ב וה"ח²²) כמ"ד צפון ודרום מונחת — כי:

חדא, ד"אלו ואלו דברי אלקים חיים"²³, ואין התו"א ספר פסקי דינים²⁴. וכמו שמפרש אדה"ז כאן הסדר אליבא דאבא שאול שהטבת שתי נרות קודמת לקטורת¹³, אף שהלכה כחכמים שהקטורת היא בין הטבת חמש נרות להטבת שתי נרות (יד הל' תמידין ומוספין פ"ו ה"ג ד'²⁵). ועיין באוה"ת דרוש זה רס"ג²⁶).

ועוד, דהא יש חולקין על הרמב"ם בזה שפסק כמ"ד צפון ודרום

(22) ושם: "נרות המנורה כנגד רוחב הבית בין הצפון ובין הדרום" (הי"ב). "ששת הנרות הקבועים בששת הקנים היוצאים מן המנורה כולן פניהם לנר האמצעי שעל קני המנורה, וזה הנר האמצעי פניו כנגד קדש הקדשים, והוא הנקרא נר מערבי" (ה"ח).

(23) עירובין יג, ב. וש"נ.

(24) ראה עד"ז מכתב רבינו באג"ק ח"ט ע' קסד (בנוגע להמבואר בלקו"ת (נצבים מה, א) בענין "שופר של ר"ה של יעל פשוט"). לקוטי לוי"צ אג"ק ע' שה (בנוגע להמבואר בתו"א (מג"א צא, ב. קיט, ג ואילך) בענין שמינית שבשמינית).

(25) ושם: "אחר שזורקין את הדם מטיב זה שבהיכל חמש נרות .. ואח"כ .. זוכה בקטורת .. נכנס ומקטיר, ואח"כ נכנס זה שזכה בדישון המנורה ומטיב שתי הנרות".

(26) ושם (רפ, ב): "והנה בסדר המערכה דאביי משמא דגמרא ואליבא דאבא שאול, הטבת כל השבעה נרות בבקר קודם לקטורת, אבל חכמים חולקים ע"ז, כדאיתא בגמ' פ"ק דיומא די"ד סע"ב דתניא לא יטיב את הנרות ואח"כ יקטיר אלא יקטיר ואח"כ יטיב .. ומ"מ גם לחכמים .. בשחרית מטיב חמש נרות תחלה ואח"כ מקטיר, משום דקיי"ל דבעי הפסקה בין הטבת חמש נרות ובין הטבת שתי נרות, וא"א להפסיק ביניהם אלא בקטורת כו". ובהמשך הענין, כשמביא לשון התו"א "להבין ענין הקטורת שהי' אחר הדלקת והטבת שתי נרות", מוסיף בהגה"ה: "לאבא שאול ואביי, ולחכמים אחר הטבת חמש נרות וקודם הטבת שתי נרות כו".

מונחת (עיין השגות הראב"ד²⁷), ורכים הקשו על פסק זה²⁸, ואכמ"ל²⁹.

ה. ועתה נבוא לתרץ שאלה הב' (דלעיל ס"א) — הא דבראש הדרוש כתב אדה"ז שרק נר ו' הי' מדליק ביום (אף שלאח"ז כותב שהי' מדליק גם נר הז').

והביאור הוא — מפני דאין חיוב בהדלקת נר ז' מצד עצמו, וחיוב הדלקתו אינו אלא כדי שיהא שם נר המערבי על נר ו', וכמ"ש ברשב"א ורמב"ן הנ"ל שאין נר השני ממזרח נקרא נר מערבי עד שיהא נר מזרחי אצלו.

ועפ"ז, לשון אדה"ז בראש הדרוש ש"לא הי' מדליק אלא נר המערבי שהוא נר הששי", הוא ממש כלשון הכתוב³⁰, תו"כ³¹, ש"ס³² וכו', שבכל מקום מדובר רק ע"ד נר א' לבד — נר המערבי (שהוא נר הששי); אלא שגילה התנא דתמיד ספ"ג (שכתב "נכנס ומצא שתי נרות מזרחיים כו' ומדליקן כו'") שבמילא צריך להדליק ג"כ נר ז' שהוא מזרחי לו, שעל ידו יקרא נר ששי "נר מערבי", ופשוט.

ו. עוד יש לדייק בלשון הדרוש "בבקר בשעת הטבת שתי נרות הי' מדליק נר הששי אחר הטבתו ואח"כ מדליק נר הז'" — דמוכח מזה שהסדר הי': הטבת נר ז'³³, הטבת נר ו', הדלקת נר ו' והדלקת נר ז'. והטעם להטבת נר ז' תחילה — דכי נכנס כהן להיכל לקיים הטבת שתי נרות, הרי בכניסתו מפתח ההיכל שהוא במזרח, בנר ז' (נר היותר המזרחי) פגע ברישא, ואין מעבירין על המצות³⁴, ולכן מטיבו תחילה (עיין רש"י ד"ה ובה שבת כב, ב³⁵). — ואין להקדים הטבת

(27) בהל' ביהב"ח שם הי"ב: "זהו מחלוקת התנאים, וסדר התמיד אינו כן, שהרי שנינו מצא שתי נרות מזרחיות דולקים, וזהו לענין מזרח ומערב מונחים".

(28) ראה — לדוגמא — לחם משנה הל' תמידין ומוספין פ"ה ה"ד (ונשאר בצ"ע).

(29) נתבאר בארוכה ברשימה דמנורה (בפרק שכותרתו "טעם פסק הרמב"ם ביד החזקה").

(30) אמור כד, ב"ג ("להעלות נר תמיד .. יערוך אותו גו' לפני ה' תמיד").

(31) שבהערה 15.

(32) שבת כב, ב ("מחוץ לפרוכת העדות יערוך .. זו נר מערבי"). מנחות צח, ב ("מדכתיב

בנר מערבי יערוך אותו כו'" "כנ"ל הערה 7)).

(33) דכיון שהדלקת נר הששי היא מיד "אחר הטבתו, ואח"כ (ללא הפסק בינתיים) מדליק

נר הז'", עכצ"ל שכבר הטיב נר ז' לפני הטבת נר ו'.

(34) יומא לג, סע"א. וש"נ.

(35) ושם: "הוקבע נר אחד להתחיל בו בכל יום, וזהו נר מערבי, השני של מזרח .. ונראה

בעיני דאמור רבנן קביעותא בנר שני, משום דאין מעבירין על המצות, וכי עייל בהיכל בקמא

נר ו' בגלל חשיבותו (שהוא נר המערבי), שהרי מצות ההטבה שוה בנר ו' וז', ואין מעבירין על המצות.

וטעם הסדר בהדלקתם להיפך (שמדליק נר ו' ואח"כ נר ז') — יש לומר:

(א) כשגמר הכהן מצות ההטבה (הטבת חמש נרות ואח"כ הטבת שתי נרות, נר ז' ואח"כ נר ו') — עומד הוא אצל נר ו', ולכן מדליקו תחלה, לפי שאין מעבירין על המצות. ואין לערב שני החיובים דהטבה והדלקה, שלכן יכול להיות סדר ההדלקה שונה מסדר ההטבה, להיותם שני חיובים.

(ב) חיוב ההדלקה ביום הוא רק בנר הו', דעלי' קאי קרא³⁰ "להעלות נר תמיד", שלכן צריך להדליקו גם ביום²⁰. והדלקת הנר הז' הוא רק לגילוי מילתא למפרע דנר ו' הוא נר המערבי (כיון שנר ז' מזרחי ממנו). ולכן מקיים תחלה גוף המצוה — הדלקת נר ו', ורק אח"כ מדליק נר הז' לגלות שנר ו' הוא נר המערבי.

(ג) מקרא ילפינן דנר המערבי הוקבע להדליק ממנו שאר הנרות³⁶, ולכן גם בבקר מהדרינן לעשות כן (להדליק תחילה נר הו', שהוא נר המערבי, ואח"כ להדליק ממנו נר הז'), אף שעיקר הלימוד דקביעות נר המערבי להדליק ממנו שאר הנרות הוא על בין הערביים, כדתנן (תמיד פ"ו מ"א) "ממנו (מנר המערבי) הי' מדליק את המנורה בין הערביים".

פגע ברישא, ובי' לא מצי לאתחולי, דכתיב יערוך אותו לפני ה', צריך שיהא אחד חוצה לו, דאי לא, לא קרינן בי' לפני ה"'. — אלא שכל זה הוא לענין הדלקה, שכיון שבה נאמר "יערוך אותו לפני ה'", בהכרח להתחיל בנר שני כו', משא"כ בנוגע להטבה, צריך שפיר להתחיל בנר ראשון, שבי' פגע ברישא, משום אין מעבירין על המצות.

(36) ראה ספרי ותו"כ שבהערה 15 ("שממנו מדליקים את המנורה בין הערביים"). "שממנו יהי' מתחיל"). וראה רש"י שבת שם ("מדלא כתיב להעלות נרות, ש"מ הוקבע נר אחד להתחיל בו בכל יום, וזהו נר מערבי").